

2018-11-28

TJÄNSTESKRIVELSE
Dnr KFKS 2018/808

Kommunstyrelsen

Planera för en grönskande stad

Politikerinitiativ den 27 augusti 2018 av moderaterna i kommunstyrelsen via Mats Gerdau

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen noterar att intentionerna bakom förslaget i politikerinitiativet är uppfyllda genom att en sammanhållen planering för gröna utemiljöer i Nacka stad hanteras inom ramen för befintliga stadsbyggnadsprojekt och samordningsprojekt samt genom strategisk samverkan inom tjänstemannaorganisationen.

Politikerinitiativet är därmed färdigbehandlat.

Sammanfattning

Moderaterna i kommunstyrelsen efterfrågar en sammanhållen planering för den gröna utemiljön i Nacka stad och framhåller att utformningen av parker, gatumuljöer och kvarter ska bidra till en trivsamt grönskande stad.

Planeringen av grönstrukturen i Nacka stad utgår i huvudsak från den övergripande bilden i strukturplanen för Nacka stad och ansvaret för planering och genomförande av den gröna utemiljön i Nacka stad ligger inom respektive stadsbyggnadsprojekt. Samordningsprojekten inom Nacka stad samordnar planövergripande frågor, dit de gröna frågorna räknas, utifrån ett helhetsperspektiv. Ett enhetsövergripande arbete med strategiska grönfrågor har initierats, dels för att skapa en överblick och samordning av de gröna frågorna och dels för att skapa förutsättningar för att de gröna frågorna får tyngd från strategisk nivå, via planering till genomförande och drift, inklusive ekonomiska konsekvenser.

Arbetet med stadsparken på Järlahöjden och Kyrkviksparken har påbörjats inom stadsbyggnadsprojekten på Järlahöjden respektive Sodafabriken. Planering av offentliga och gröna rum är också startade i andra påbörjade projekt, exempelvis längs Värmdövägen och i Birka. I Nacka stad ska gatuträd användas för att gestaltningsmässigt förstärka gaturummen och för att bidra till ekosystemtjänster, bland annat för att rena och fördröja dagvatten. För att åstadkomma gröna kvaliteter på kvartersmark är ambitionen att verktyget grönytefaktor (GYF) ska tillämpas inom hela Nacka stad.

Förslagen i politikerinitiativet

I politikerinitiativet framhålls vikten av en sammanhållen planering för den gröna utemiljön i Nacka stad. Vidare efterfrågas en gestaltning och utformning av den framtida stadsparken på Järlahöjden som en grön oas, en påbörjad planering av Kyrkviksparken, flera mindre parker och platser för lek, trädplanteringar i gatumuljöer samt en beskrivning av de gröna kvaliteterna i bostadskvarteren.

Enhetens utredning och bedömning

Sammanhållen planering av den gröna utemiljön i staden

Bakgrund

Planeringen av grönstrukturen i Nacka stad utgår i huvudsak från strukturplanen för Nacka stad. I strukturplanen finns flera platsbildningar, torg, strandpromenader, naturreservat, närnatur och parker utpekade. Dessa bör vara sammanbundna med gröna promenadstråk. Det ska vara lätt att gå, cykla och röra sig i gröna, trivsamma miljöer, genom parker, utmed stränder, över berg och det ska också vara nära till vatten, park och natur i Nacka stad. Utöver grönstrukturens sociala funktioner för rekreation finns också ett stort behov av att kunna hantera och rena dagvatten och skapa ytor för biologisk mångfald. I den täta stadsstruktur som Nacka stad medför kommer gröna ytor för rekreation och lek att konkurrera med andra funktioner och kvarter med bostäder och verksamheter. Därför behöver varje grönyta vara mångfunktionell, det vill säga rymma flera gröna funktioner. Genom medveten gestaltning ska de gröna och blå värdena skapa höga upplevelsevärden i parker och grönområden.

Ansvar

Ansvar för planering och genomförande av den gröna utemiljön i Nacka stad ligger inom respektive stadsbyggnadsprojekt. Vart och ett av de fyra samordningsprojekten inom Nacka stad har dessutom ett ansvar för att samordna så att planövergripande frågor, dit de gröna funktionerna räknas, planeras utifrån ett helhetsperspektiv. Ett enhetsövergripande arbete för strategiska grönfrågor har under 2018 initierats av enheten för strategisk stadsutveckling och planenheten. Arbetet syftar till att få en överblick över och samordning av de gröna frågorna och skapa förutsättningar för att de gröna frågorna får tyngd från strategisk nivå, via planering till genomförande och drift, inklusive ekonomiska konsekvenser.

Arbetet idag

I Nacka kommun har ett arbete med informationsinsatser och kunskapshöjande insatser kring ekosystemtjänster initierats och bedrivits under 2013-2015, bland annat med pilotprojekt, seminarier och busstur i kommunen. Arbetet med att konsekvent planera för att bevara och tillgodose behov av ekosystemtjänster i planeringen behöver nu utvecklas och implementeras i stadsbyggnadsprocessen. Kunskapsunderlag behöver sammanställas och kompletteras så att det kan utgöra ett underlag för vidare planering. Ett systematiskt arbete med ekosystemtjänster ökar förutsättningarna för att kunna tillgodose Nacka stads behov av nödvändiga gröna och blå funktioner och har potential att skapa plats- och kostnadsbesparande lösningar. Stöd och verktyg för att skapa den grönskande staden finns även i den parkkvalitetsanalys som är under framtagande för västra Sicklaön samt i befintliga kunskapsunderlag och verktyg så som pilotprojekt för ekosystemtjänstanalys, grönytefaktor och spridningsanalys.

Stadsparken inom Järlahöjden

Stadsparken inom Järlahöjden ingår i den framtida sammanhängande grönstrukturen i Nacka stad. Parken är mångfunktionell och ska tillgodose mångas behov. Den ska vara en stadsdelspark det vill säga en större park för centrala Nacka och målpunkt samt mötesplats för hela Nacka stad men även för boende i övriga Nacka. Parken ska kunna erbjuda fest- och evenemangspplatser, idrottsytor, caféer och restauranger, lek med parklek, aktivitetsplatser för alla åldrar men också lugna rofyllda och vackra platser där stressade storstadsbor kan ta det lugnt. Den ska vara trygg och tillgänglig för alla. Här ska även rymmas flexibla platser till exempel för tillfällig stadsodling, konstutställning och evenemang. Förslagsvis kan delen framför stadshuset utformas som en representativ finpark med exempelvis blomsterplanteringar, vatten, konst och sittplatser medan den östra delen av parken behåller naturmarkskaraktär och tillgängliggörs för parkbesökarna.

Det samlade ansvaret för stadsparkens planering och genomförande ligger inom stadsbyggnadsprojektet Parkkvarteren och via de politiska beslut som tas inom projektet. Projektdirektiv för Parkkvarteren godkändes i februari 2018. Den gröna kopplingen österut via överdäckningen planeras i projekt Mötesplats Nacka med startpromemorian från februari 2017. När byggaktörerna framöver ska rita på Järlahöjden i samband med kommande markanvisning är stadsparken med som en förutsättning. Parken ingår dock inte i markanvisningarna för Järlahöjden utan ska planeras och anläggas av kommunen. Processen och tidplanen för framtagandet av stadsparken styrs via stadsbyggnadsprojektet. Stadsparkens utbyggnad är beroende av tidplanerna för stadsbyggnadsprojekten på Järlahöjden och de andra stora projekt som ansluter, exempelvis tunnelbanan. Parken beräknas därför vara färdigställd när alla etapper på Järlahöjden är utbyggda. Den strategiska landskapsarkitekten har en viktig samordnande funktion när det gäller stadsparkens gestaltning och utformning.

Mindre parker och grönområden

Mindre parker och grönområden ska bevaras och planeras in i Nacka stad som en del av den sammanhängande grönstrukturen. Mindre och bostadsnära parker kompletterar de större grön- och rekreationsområdena. I den täta staden måste parkmarken vara mångfunktionell, det vill säga rymma flera funktioner samtidigt, för att alla funktioner ska få plats. Om grönska, vatten, lek, avkoppling, möten med mera, kan rymmas på samma yta ökar dessutom tillgängligheten till en rad funktioner för boende och besökare.

Gröna stråk och platser ingår och säkerställs i respektive detaljplan. Planering av de offentliga och gröna rummen är exempelvis redan startad i de påbörjade projekten längs Värmdövägen. Ambitionen är också att redan i projektdirektiven vara tydlig med att uppdra åt stadsbyggnadsprojekten att bevara och utveckla parker, gröna stråk och större rekreationsområden.

Eftersom utbyggnadstiden för Nacka stad är lång och många parkytor och offentliga platser påverkas under arbetets gång är det viktigt att robusta tillfälliga offentliga platser skapas. En

del i det kan vara tillfälliga, flyttbara parkytor av hög kvalitet som kan tillgodose behovet av grönska och rekreativa kvaliteter för invånarna under den långa utbyggnadstiden. Anläggning av tillfälliga parker och offentliga platser skulle kunna ingå i kommunens arbete med Konsten att skapa stad.

Kyrkviksparken ska börja planeras

I den planerade utbyggnaden av Sicklaområdet finns planer på att den bullerstörda grönremsan norr om Kyrkviken mellan Järlaleden och Saltsjöbanan utvecklas till en park - Kyrkviksparken. Kyrkviksparken ingår i detaljplanen för Sodafabriken, som är påbörjad (delegationsbeslut om startpromemoria den 6 november 2017, KFKS 2017/890). Med anledning av det har en förstudie tagits fram för Kyrkviksparken inom samordningsprojektet för Sickla. Natur- och trafiknämnden har beslutat om investeringsbudget för framtagande av ett program samt systemhandling för Kyrkviksparken. Parken ska tjäna som park med god koppling till den angränsande stadsbebyggelsen samt omfatta väsentliga delar av den övergripande hanteringen av dagvatten med avrinning i Kyrkviken. Parallellt med planeringen av Kyrkviksparken har Nacka kommun sökt om tillstånd för vattenverksamhet hos mark- och miljödomstolen för anläggandet av en dagvattenanläggning i Kyrkviken. Bakgrunden är att Järlasjön hotas av dåligt renat dagvatten. Reningsanläggningen togs upp i mark- och miljödomstolen den 18 - 19 september 2018.

Utöver samordning med angränsande bebyggelse och ny reningsanläggning i Kyrkviken krävs även god samordning med ombyggnad av Järlaleden och upphöjning av Saltsjöbanan.

Planering för trädplantering

Trädkantade gator utgör en viktig del av den grönskande staden och trädreder förstärker formmässigt det linjära rum som gatan utgör. Principer för träd i gaturummen styrs via gestaltningsprogram för detaljplaner och andra styrdokument. En trädart bör till exempel gestaltningsmässigt hålla samman en gata och trädarter bör varieras mellan olika gator för att ge varje gata en egen karaktär, identitet och årstidsupplevelse, samt minska risken för att trädskjukdomar ska spridas. För längre gator med långa gatuträdsreder kan byte av trädart övervägas, där gatorna ändrar karaktär, efter korsningar eller andra krav på anpassning till omgivningarna. Längs Värmdövägen planeras för sådana gatusekvenser där olika trädarter förstärker gaturummet i sitt sammanhang. Det är i detaljplan och gestaltningsprogram som planeringen för gatuträd definieras. I genomförandeskedena bestäms trädart och utförande.

Träden bidrar till en rad olika ekosystemtjänster såsom upplevelsevärden för människor, klimat och vinddämpning, naturvärden och spridningsmöjligheter för den biologiska mångfalden, och inte minst ekologisk dagvattenhantering. Nacka kommun har utvecklat en typ av växtbäddar med träd som tar emot, renar och fördröjer förorenat dagvatten innan det ansluts till dagvattennätet. Genom denna lösning kan kommunen hantera de svåra dagvattenförutsättningar som råder i Nacka stad.

Kvartersmarkens gröna kvaliteteter - Grönytefaktor

De gröna kvaliteterna på kvartersmark i Nacka stad ska styras av Grönytefaktorer för kvartersmark (GYF). Nacka stads GYF beslutades politiskt den 7 juni 2016 § 202 (KFKS 2015/558-011). ”Grönytefaktor – Nacka stad” är ett flexibelt planeringsverktyg för byggaktörer och arkitekter som anger hur stor kvot av en fastighets yta som ska innehålla gröna värden. GYF omfattar även dagvattenhantering. Kommunens ambition är att verktyget ska användas i alla stadsbyggnadsprojekt i Nacka stad. Verktyget tillämpas på kvartersmark och dess förankring sker i markanvisning, där det alltid ska tillämpas, eller exploateringsavtal där GYF i möjligaste mån ska tillämpas. GYF ingår som en del i detaljplaneprocessen och utgör en komplettering till rådande krav på kvartersmarkens utformning.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts av enheten för strategisk stadsutveckling i samråd med planenheten, miljöenheten och med inspel från exploateringsenheten Nacka stad och enheten för bygg och anläggning.

Ekonomiska konsekvenser

En genomtänkt och effektiv markanvändning med mångfunktionella grönytor har potential att vara kostnadsbesparande. En grönyta kan tillgodose flera viktiga sociala behov och samtidigt leverera viktiga ekosystemtjänster. En samordnad grönplanering med nya parker, gröna element och platsbildningar i den offentliga miljön kan kräva ökade insatser för anläggning samt eventuellt skapa ökat skötselbehov. Ökade kostnader behöver ställas mot de nyttor för medborgare, besökare och natur som en grönskande attraktiv stadsmiljö skapar.

Konsekvenser för barn

I en tät stadsmiljö kommer flera funktioner, även barns lek och vistelse i natur, att behöva samsas på mindre yta. Att säkerställa gröna ytor för lek och rekreation har därför positiva konsekvenser för barn.

Bilaga

Bilaga 1 Politikerinitiativ, Planera för en grönskande stad 2018-08-27

Enheten för strategisk stadsutveckling

Andreas Totschnig
Enhetschef

Hillevi Eklund
Översiktsplanerare